

Ю. У. Саматыга

ВУЧЭБНЫЯ МОДУЛІ

па беларускай мове:
арфаграфія і марфалогія

**Практыкум для вучняў устаноў
агульнай сярэдняй адукацыі**

М а з ы р
«Белы Вецер»
2 0 1 4

Купить в Беларуси: <http://belveter.by>

УДК 811.161.3(075.3=161.1)

ББК 81.2.Бел-922

C17

А ў т а р

намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце, настаўнік-метадыст вышэйшай катэгорыі, настаўнік беларускай мовы і літаратуры ДУА «Лошніцкая гімназія Барысаўскага раёна» **Ю. У. Саматыга**

Р э ц е н з е н т ы :

начальнік вучэбна-метадычнага аддзела сацыяльна-гуманітарных дысцыплін ДУА «Мінскі абласны інстытут развіцця адукацыі» **Р. П. Ільіна**;
настаўнік беларускай мовы і літаратуры вышэйшай катэгорыі УА «Мінскі дзяржаўны абласны ліцэй»
А. Б. Паўлава

Саматыга, Ю. У.

C17 Вучэбныя модулі па беларускай мове: арфаграфія і марфалогія : практыкум для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі / Ю. У. Саматыга. — Мазыр : Белы Вецер, 2014. — 110, [2] с.

ISBN 978-985-542-926-6.

Практыкум змяшчае 60 вучэбных модуляў у выглядзе тэстаў (па 4 модулі на кожную з 15 тэм), комплексныя заданні па арфаграфіі і марфалогіі, адказы да іх. Тэсты складаюцца з дзвюх частак: А (заданні закрытага тыпу) і В (заданні адкрытага тыпу).

Матэрыял дапаможніка адпавядае вучэбным праграмам для ўстаноў сярэдняй агульнай адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання для 10—11 класаў.

Рэкамендуецца навучэнцам 10—11 класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі, настаўнікам беларускай мовы для выкарыстання па-за адукацыйным працэсам.

УДК 811.161.3(075.3=161.1)

ББК 81.2.Бел-922

Вучэбнае выданне

САМАТЫГА Юлія Уладзіміраўна

**ВУЧЭБНЫЯ МОДУЛІ ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ:
АРФАГРАФІЯ І МАРФАЛОГІЯ**

Практыкум для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі

Галоўны рэдактар *С. Я. Шумак*

Вядучы рэдактар *Л. А. Стоўба*

Мастак *А. М. Рогава*

Мастак вокладкі *А. М. Рогава*

Камп'ютарная вёрстка *Л. А. Стоўбы*

Падпісана да друку з арыгінал-макета 05.08.2014. Фармат 60x84/16. Папера афсетная. Друк лічбавы. Ум. друк. арк. 13,02. Ул.-выд. арк. 7,86. Тыраж 1813 экз. Заказ 667/5429266-1.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:

Пасведчанне аб дзяржаўнай гігіенічнай рэгістрацыі № 08-33-3.68371 ад 03.03.2010. Таварыства з абмежаванай адказнасцю «Выдавецкі Дом «Белы Вецер». Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/35 ад 16.09.2013. 247760, г. Мазыр, вул. Савецкая, 198/4. Тэл./факс (0236) 32-51-03, 32-51-22. Філіял: 220007, г. Мінск, вул. Валадзько, 30, оф. 417. Тэл. (017) 224-66-89, 298-50-26, 298-50-27. <http://belveter.by>. E-mail: book@belveter.by

ISBN 978-985-542-926-6

© Саматыга Ю. У., 2014

© Афармленне. ТАА ВД «Белы Вецер», 2014

Купить в Беларуси: <http://belveter.by>

Прадмова

Прыняцце і рэалізацыя Закона Рэспублікі Беларусь «Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» выклікалі вострую неабходнасць у распрацоўцы дыдактычных матэрыялаў па беларускай мове па тэмах вучэбнай праграмы (у тым ліку і пры падрыхтоўцы да цэнтралізаванага тэсціравання).

Дапаможнік «Вучэбныя модулі па беларускай мове: арфаграфія і марфалогія» створыць умовы для якаснай падрыхтоўкі вучняў, дасць магчымасць выявіць прабелы і ліквідаваць іх, сістэматызаваць і пракантраляваць веды па асобных раздзелах беларускай мовы. Асабліва ўвага нададзена падбору заданняў, якія адлюстроўваюць спецыфіку беларускай мовы і з'яўляюцца найбольш цяжкімі для навучэнцаў.

У канцы практыкума змешчаны адказы да заданняў кожнага модуля, што накіравана на індывідуальную работу. Пры самастойнай падрыхтоўцы можна выкарыстоўваць наступныя тэарэтычныя дапаможнікі: «Канспекты па беларускай мове для падрыхтоўкі да цэнтралізаванага тэсціравання / склад. А. В. Ляўковіч. Мазыр, 2011»; «Дапаможнік па беларускай мове для падрыхтоўкі да цэнтралізаванага тэсціравання / склад. В. І. Голуб. Мазыр, 2011».

Дапаможнік спалучае ў сабе тэарэтычны матэрыял (паўтарэнне правіл), дыдактычны матэрыял (лічбавыя дыктанты), уваходныя і выніковыя тэставыя заданні, набліжаныя паводле фармату, зместу, структуры і складанасці да тэставых, якія прапануюцца на цэнтралізаванае тэсціраванне па беларускай мове. Заданні вучэбнага модуля пабудаваны па прынцыпе паступовага ўскладнення матэрыялу. Спачатку даюцца заданні для паўтарэння і асэнсавання тэмы, затым для замацавання і паглыблення.

Практычны матэрыял вучэбных модуляў можна выкарыстоўваць не толькі навучэнцам пры падрыхтоўцы да цэнтралізаванага тэсціравання, але і настаўнікам у межах урока, факультатыўных заняткаў (як дадатковага вучэбнага матэрыялу) пры вывучэнні адпаведных раздзелаў беларускай мовы, у якасці індывідуальнай работы вучняў пасля аналізу пісьмовых работ.

Выданне прызначана для навучэнцаў 10—11 класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі і садзейнічае падрыхтоўцы да выпускных і ўступных экзаменаў па беларускай мове (ЦТ) праз сістэму карэкцыйнай работы (праца з вучэбнымі модулямі).

Дапаможнік будзе карысным для настаўнікаў беларускай мовы пры правядзенні факультатыўных заняткаў «Практыкум па арфаграфіі» (10—11 класы), «Падагульняльны факультатыўны курс па беларускай мове» (9—11 класы).

6

Змест

Прадмова	3
Сістэма работы настаўніка беларускай мовы па фарміраванні арфаграфічнай і пунктуацыйнай пісьменнасці вучняў на трэцяй ступені агульнай сярэдняй адукацыі	4
Інструкцыя па выкананні тэстаў для вучняў	6
Тэма 1. Правапіс галосных <i>о, э, а, ы</i>	6
Тэма 2. Правапіс галосных <i>е, ё, я, і</i>	12
Тэма 3. Правапіс <i>у—ў</i>	18
Тэма 4. Правапіс мяккага знака і апострафа	22
Тэма 5. Правапіс падоўжаных зычных	28
Тэма 6. Правапіс спалучэнняў зычных	33
Комплекснае заданне «Арфаграфія»	38
Тэма 7. Правапіс склонавых канчаткаў назоўнікаў	42
Тэма 8. Правапіс складаных назоўнікаў	47
Тэма 9. Правапіс суфіксаў прыметнікаў	52
Тэма 10. Правапіс складаных прыметнікаў	56
Тэма 11. Правапіс суфіксаў дзеясловаў	61
Тэма 12. Правапіс асабовых канчаткаў дзеясловаў	64
Тэма 13. Правапіс прыслоўяў	68
Тэма 14. Правапіс часціц <i>не (ня), ні</i>	73
Тэма 15. Ужыванне часціц <i>не, ні</i>	77
Комплекснае заданне «Марфалогія і арфаграфія»	82
Адказы	86
<i>Дадаткі</i>	107
<i>Дадатак 1.</i> Метадычная сістэма дзейнасці настаўніка па фарміраванні арфаграфічнай і пунктуацыйнай граматычнасці вучняў на трэцяй ступені агульнай сярэдняй адукацыі	107
<i>Дадатак 2.</i> Метады і прыёмы, накіраваныя на фарміраванне арфаграфічнай і пунктуацыйнай граматычнасці ў межах урока	107
<i>Дадатак 3.</i> Фрагмент урока з прымяненнем блокавага метаду навучання	110